

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Історичний факультет
Кафедра всесвітньої історії

Дипломна робота бакалавра

з теми:

**«Ліберальні реформи в США
на початку ХХ століття»**

Виконала:

студентка 4 курсу

спеціальності 6.020302 Історія*

Вужицька Вікторія Валеріївна

Науковий керівник:

Гуменюк Анатолій Олексійович,

кандидат історичних наук,

доцент кафедри всесвітньої історії

Кам'янець-Подільський, 2017

Зміст

Вступ.....	3
Розділ 1. Джерела та історіографія проблеми.....	6
Розділ 2. Соціально-економічні передумови ліберальних реформ.....	10
Розділ 3. «Чесний курс» Теодора Рузвельта.....	24
Розділ 4. «Нова демократія» Вудро Вільсона.....	40
Висновки.....	48
Список використаних джерел та літератури.....	51

Вступ

Кінець XIX і початок XX ст. є переломним періодом в історії США. Від вільної конкуренції – до монополії, від боротьби за розподіл світу – до воєн за його переділ, від політики невтручання в економічне життя – до державного регулювання економіки і, нарешті, від боротьби за розширення буржуазної демократії – до реакції по всіх лініях. В цей час у США були всі основні ознаки, що свідчили про настання імперіалістичної стадії розвитку капіталізму. У країні відбувався процес концентрації в промисловій і банківській справі. На відміну від держав Європи, в США саме серед залізничних компаній раніше, ніж в інших галузях промисловості, виявилася тенденція до концентрації і централізації. На початку XX ст. вже діяли 445 трестів із загальним капіталом понад 20 млрд. дол. Одночасно відбувалося зрощення банківського й промислового капіталу і перетворення його у фінансовий. Цей процес, що розвернувся в США на рубежі XIX–XX ст., був частиною всесвітнього процесу концентрації капіталу. Гігантські промислові підприємства до такого ступеня перепліталися один з одним і були так тісно пов'язані з банками і страховими суспільствами, що майже все багатство і найважливіші галузі господарства опинилися фактично під контролем небагатьох груп фінансових магнатів. Ця фінансова олігархія могла нав'язувати свої вимоги законодавчим органам штатів і конгресу і, нарешті, впливати як на зовнішню, так і на внутрішню політику уряду. Але в цей період панування фінансової олігархії ще не виходило за національні межі.

Актуальність роботи. Однією з причин, що сприяла стабільному суспільно-історичному розвитку США, було надзвичайно вигідне, порівняно з іншими провідними державами, географічне і геополітичне положення. Будучи відокремленими двома океанами від інших центрів світової цивілізації, Сполучені Штати впродовж більшої частини своєї історії були звільнені від загрози безпосереднього залучення до великомасштабних військово-політичних конфліктів. Дві світові війни XX ст. істотно виснажили

європейські і азіатські наддержави, а США, що кожного року фінансували дружні їм коаліції, економічно від цих воєн тільки посилилися.

Це зумовило деякі найважливіші об'єктивні причини успішного суспільно-історичного розвитку США. Об'єктивні реалії свідчать про неспроможність ідеологічних пояснень американського успіху: одне з найбільш поширених серед них пов'язує лідируюче становище США в першу чергу з їх витонченою хитрістю і підступністю, що дозволяє обкрадати інші країни і народи.

Мета роботи полягає в об'єктивному висвітленні формування та реалізації внутрішньої політики урядами США в першій половині ХХ ст.

Виходячи з мети бакалаврської роботи, поставлено наступні **завдання**:

- 1) розглянути джерела та історіографію дослідження проблеми;
- 2) охарактеризувати соціально-економічні передумови ліберальних реформ в США у кінці ХІХ – на початку ХХ ст.;
- 3) показати основні аспекти «чесного курсу» Теодора Рузвельта;
- 4) проаналізувати становище США в роки президентства Вудро Вільсона.

Об'єкт роботи – ліберальні реформи, що проводились в США на початку ХХ ст.

Предмет роботи – процес та методи формування внутрішньої політики США в першій половині ХХ ст.

Хронологічними межами роботи є події початку ХХ ст., але для кращого висвітлення теми ми виходимо за вказані хронологічні межі і розглядаємо події, які відбувалися у кінці ХІХ ст., зокрема для розуміння передумов проведення реформ.

Методологічною основою роботи є принципи історизму та об'єктивності. При розв'язанні поставлених завдань були використані такі методи дослідження: аналіз науково-історичної літератури; ознайомлення, вивчення та узагальнення архівних матеріалів; історико-статистичний; історико-хронологічний; історико-порівняльний.

Практичне значення роботи. Результати роботи можна використати при підготовці до написання різного роду наукових робіт з історії США та під час проведення уроків в школі.

Структура роботи. Робота складається із вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел та літератури.

Апробація роботи. Головні положення і висновки роботи були оприлюднені і схвально оцінені під час її попереднього захисту на засіданні кафедри всесвітньої історії Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка у травні 2017 р.

Висновки

Таким чином, в кінці XIX – початку XX ст. у США були всі основні ознаки, що свідчили про настання імперіалістичної стадії розвитку капіталізму. У країні відбувався процес концентрації в промисловій і банківській справі. На відміну від держав Європи, в США саме серед залізничних компаній раніше, ніж в інших галузях промисловості, виявилася тенденція до концентрації і централізації. На початку XX ст. вже діяли 445 трестів із загальним капіталом понад 20 млрд. дол. Одночасно відбувалося зрощення банківського і промислового капіталу і перетворення його у фінансовий. Цей процес, що розгорнувся в США на рубежі XIX-XX ст., був частиною всесвітнього процесу концентрації капіталу. Гігантські промислові підприємства до такого ступеня перепліталися один з одним і були так тісно пов'язані з банками і страховими суспільствами, що майже все багатство і найважливіші галузі господарства опинилися фактично під контролем небагатьох груп фінансових магнатів. Ця фінансова олігархія могла нав'язувати свої вимоги законодавчим органам штатів і конгресу і, нарешті, впливати як на зовнішню, так і на внутрішню політику уряду. Але в цей період панування фінансової олігархії ще не виходило за національні межі.

Глибокі зміни, що відбувалися в економіці, зробили свій вплив на розвиток політичного життя США, на характерні риси суспільного устрою. Політичний процес йшов у бік створення централізованої держави. Для утримання і зміцнення захоплених позицій, для придушення опору робітників американська буржуазія потребувала гнучкого, швидко діючого і сильного державного апарату.

На політичній арені США, як і раніше, панували дві буржуазні партії: республіканська і демократична. З появою перших монополістичних об'єднань відмінності між ними зникали. Це обумовлювалося тим, що обидві партії виражали тепер інтереси одного пануючого класу – великої монополістичної буржуазії. Остання використовувала «систему двох партій», щоб перешкодити створенню самостійної партії робочого класу.

Проти влади трестів і корпорацій, що зростала, виступали робочі і фермери, ремісники і дрібні підприємці. Опір гніту монополістичного капіталу вилився у великі класові бої робітників і рух фермерів. Ця боротьба стала однією з прогресивних традицій американського народу.

Отже, курс буржуазного реформізму, розпочатий президентом Т. Рузвельтом, представником республіканської партії, і що проводився з 1913 р. демократичною партією, яка прийшла до влади після 16-річної перерви на чолі з Вільсоном, був засобом зміцнення капіталістичного ладу. Демократи перехопили гасла Прогресивної партії. Тактична лінія демократів у внутрішній політиці в якійсь мірі зробила вплив і на розпад Прогресивної партії, і на збереження двопартійної системи. При цьому історія показала, що курс реформіста уряду США не виключав застосування жорстких репресивних методів до робітників.

Варто підкреслити, що з початку ХХ ст. економіка США розпочала свій бурхливий розвиток і вже на початку століття США випереджали всі країни світу за рівнем економічного розвитку. Перша світова війна неоднозначно вплинула на економіку країни. З одного боку, завдяки величезним військовим замовленням значно зросло виробництво та експорт виробів з металу і продуктів харчування, з іншого – недостатня зосередженість на внутрішніх проблемах призвела до падіння соціально-економічного рівня американського населення. В післявоєнний період Америка увійшла в найвигіднішому економічному становищі, однак світові кризи 1920-1921 та 1929-1933 рр. вкрай негативно позначилися на економіці США.

В цілому можна зробити висновок, що в епоху ліберальних реформ освічена еліта США виявила здатність враховувати інтереси більшості суспільства, у тому числі і нижніх соціальних шарів, і відображати їх в державному законодавстві. Політику освіченої еліти можна охарактеризувати як соціальний компроміс, від якого верхи виграли зрештою більше, ніж програли. Як показують факти, економічно великий бізнес після

прогресистських реформ не тільки послабшав, але навіть посилювався: в останній рік перебування при владі реформатора В. Вільсона стан провідних американських корпорацій в середньому був в 2-3 рази вищий, ніж в рік його приходу до влади. Поступки демократії, соціальний мир з середнім і низьким класами стали для еліти значно вигіднішими, ніж протистояння і прагнення до єдиновладдя.

Список використаних джерел та літератури

Джерела:

1. Дипломатический словарь. – В 2-х томах. Т. 2. – М.: Госполитиздат, 1950. – 996 с.
2. История США. Хрестоматия: пособие для вузов / Сост. Э. А. Иванян. – М.: Дрофа, 2005. – 399 с.
3. Хрестоматия по Новой истории. В 3-х т. / Под ред. А. А. Губера, А. В. Ефимова. – М.: Мысль, 1965. – Т. II. – 783 с.
4. Хрестоматия по Новой истории. – Ч. II (1870-1918 гг.) / Под ред. А. И. Молока и В. А. Орлова. – М.: Государственное учебно-педагогическое издательство министерства просвещения РСФСР, 1953. – 636 с.

Література:

5. Белявская И. А. Буржуазный реформизм в США (1900-1914 гг.) / И. А. Белявская. – М.: Наука, 1968. – 415 с.
6. Белявская И. А. Внутренняя экономическая политика в США (1917-1918 гг.) / И. А. Белявская. – М.: Изд-во Академии наук СССР, 1956. – 162 с.
7. Белявская И. А. За кулисами политической жизни / И. А. Белявская // Новая и новейшая история. – 1967. - № 7.
8. Белявская И. А. Теодор Рузвельт и общественно-политическая жизнь США / И. А. Белявская. – М.: Наука, 1978. – 310 с.
9. Белявская И. А. Теодор Рузвельт и политическая борьба в штате Нью-Йорк (1899-1900) / И. А. Белявская // Американский ежегодник. – 1978. – с. 166-205.
10. Бойер Р. О. Пересказанная история рабочего движения / Р. О. Бойер, Г. М. Морейс. – М.: Издательство иностранной литературы, 1957. – 653 с.
11. Болховитинов Н. Н. США: проблемы истории и современная историография / Н. Н. Болховитинов. – М.: Наука, 1980. – 403 с.

- 12.Всемирная история в 10-ти томах / Под ред. А. А. Губера. – М.: Издательство социально-экономической литературы, 1960. – Т. VIII. – 820 с.
- 13.Ганелин Р. Ш. Россия и США 1914-1917 гг. / Р. Ш. Ганелин. – Л.: Наука, 1969. – 418 с.
- 14.Данилин С. А. Англо-американское сближение на рубеже XIX-XX вв.: идеология и политика // Преподавание истории и обществоведения в школе. – 2005. – № 6. – с. 9-15.
- 15.Джинчарадзе В. З. Экономическая история США / В. З. Джинчарадзе. – М.: Высшая школа, 1973. – 159 с.
- 16.Ефимов А. В. США: пути развития капитализма / А. В. Ефремов. – М.: Наука, 1969. – 695 с.
- 17.Зубок Л. И. Ботьба течений в социологической партии США (1901-1912 гг.) / Л. И. Зубок // Вопросы истории. – 1961. - № 5.
- 18.Зубок Л.И. Экспансионская политика в начале XX века / Л. И. Зубок. – М.: Наука, 1969. – 466 с.
- 19.Зубок Л. И. Очерки истории США (1877-1918) / Л. И. Зубок. – М.: Наука, 1956. – 590 с.
- 20.Зубок Л. И. Новейшая история США / Л. И. Зубок, Н. Н. Яковлев. – М.: Просвещение, 1972. – 368 с.
- 21.Иванян Е. А. Белый дом: президенты и политика / Е. А. Иванян. – М.: Издательство политической литературы, 1975. – 432 с.
- 22.Иванян Е. А. История США / Е. А. Иванян. – М.: Дрофа, 2004. – 576 с.
- 23.Иванян Е. А. От Джорджа Вашингтона до Джорджа Буша: Белый дом и пресса / Е. А. Иванян. – М.: Политиздат, 1991. – 368 с.
24. История США. Т. 2. 1877-1918 гг. / Под ред. И. А. Белявской. – М.: Наука, 1985. – 594 с.
- 25.Киндер Г. Всемирная история / Г. Киндер, В. Хильгеман. – М.: Рыбари, 2003. – 638 с.

26. Козенко Б. Д. Вудро Вильсон – буржуазный реформатор / Б. Д. Козенко // Вопросы истории. – 1979. – № 4. – с. 133-147.
27. Козенко Б. Д. «Новая демократия» и война: внутренняя политика США 1914-1917 гг. / Б. Д. Козенко. – Саратов: Изд-во Саратовского университета, 1980. – 288 с.
28. Козенко Б. Д. Президент Вильсон в изображении Артура Линка / Б. Д. Козенко // Американский ежегодник. – 1972. – с. 179-191.
29. Козенко Б. Д. Аграрное законодательство В. Вильсона и фермеры / Б. Д. Крзенко // Американский ежегодник. – 1978. – с. 29-57.
30. Козенко Б. Д. Государственно-монополитическое регулирование железных дорог правительством В. Вильсона / Б. Д. Козенко // Американский ежегодник. – 1970. – с. 151-175.
31. Куропяткин Г. Л. Экспансионная политика США в начале XX века / Г. Л. Куропяткин. – М.: Наука, 1969. – 467 с.
32. Кучинский Ю. История условий труда в США с 1789 по 1947 г. / Ю. Кучинский. – М.: Государственное издательство иностранной литературы, 1948. – 396 с.
33. Мальков В. Л. Вудро Вильсон и новая Россия (февраль 1917 – март 1918) / В. Л. Мальков // Новая и новейшая история. – 1999. - № 6. – с. 110-128.
34. Мурадян А. А. Американские буржуазные историки о политике США на дальнем Востоке в конце XIX – начале XX вв. / А. А. Мурадян // Американский ежегодник. – 1971. – с. 192-221.
35. Новая история стран Европы и Америки / Под ред. И. В. Григорьевой. – М.: Издательство Московского университета, 2001. – 720 с.
36. Романов В. В. Вудро Вильсон и его концепция мироустройства / В. В. Романов // США – Канада: экономика, политика, культура. – 2005. - № 4. – с. 68-80.
37. Очерки Новой и Новейшей истории США. В 2-х томах. – М.: Издательство академии наук СССР, 1960. – Т. 1. – 632 с.

38. Политическая жизнь в США (проблемы внутренней политики). – М.: Наука, 1966. – 296 с.
39. Сивачев Н. В. Новейшая история США (1917-1972) / Н. В. Сивачев, Е. Ф. Язьков. – М.: Издательство Московского университета, 1972. – 334 с.
40. Словарь американской истории (с колониальных времен до Первой мировой войны) / Под ред. А. А. Фурсенко. – СПб.: Издательство «Дмитрий Буланин», 1997. – 731 с.
41. Согрин В. В. Буржуазный реформизм в США в XX веке: критика буржуазных концепций / В. В. Согрин // Новая и Новейшая история. – 1984. - № 6. – с. 63-77.
42. Согрин В. В. История США: Учебное пособие / В. В. Согрин. – СПб.: Питер, 2003. – 192 с.
43. Согрин В. В. Крупный бизнес США от «Позолоченного века» до «Прогрессивной эры» (1870-1910-е годы) / В. В. Согрин // Новая и Новейшая история. – 2010. – № 6. - с. 38-59.
44. Согрин В. В. Политическая власть в США: характер, исторические этапы / В. В. Согрин // Новая и Новейшая история. – 2004. - № 2. – с. 3-27.
45. Согрин В. В. Об идеологии буржуазного реформизма в США в конце XIX – начала XX вв. / В. В. Согрин // Американский ежегодник. – 1974. – с. 5-44.
46. Тіндал Джордж Бравн. Історія США / Джордж Бравн Тіндалл, Дейвід Е. Шай. – Львів: Літопис, 2010. – 904 с.
47. Тишков В. А. Тстория и историки США / В. А. Тишков. – М.: Наука, 1985. – 352 с.
48. Уткин А. И. Дипломатия Вудро Вильсона / А. И. Уткин. – М.: Международные отношения, 1989. – 320 с.
49. Уткин А. И. Теодор Рузвельт: Политический портрет / А. И. Уткин. – Свердловск: Изд-во Урал. ун-та, 1989. – 192 с.

- 50.Фостер У. З. Очерки политической истории Америки / У. З. Фостер. – М.: Издательство иностранной литературы, 1953. – 918 с.
- 51.Цветков Г. М. Міжнародні відносини і зовнішня політика в 1917-1945 рр.: Навчальний посібник / Г. М. Цветков. – К.: Либідь, 1997. – 232 с.
- 52.Шпотов Б. М. США в XIX веке / Б. М. Шпотов // Преподавание истории в школе. – 1993. - № 3. – с.2-10.
- 53.Яковлев Н. Н. Франклин Рузвельт – человек и политик / Н. Н. Яковлев. – М.: Издательство «Международные отношения», 1956. – 480 с.